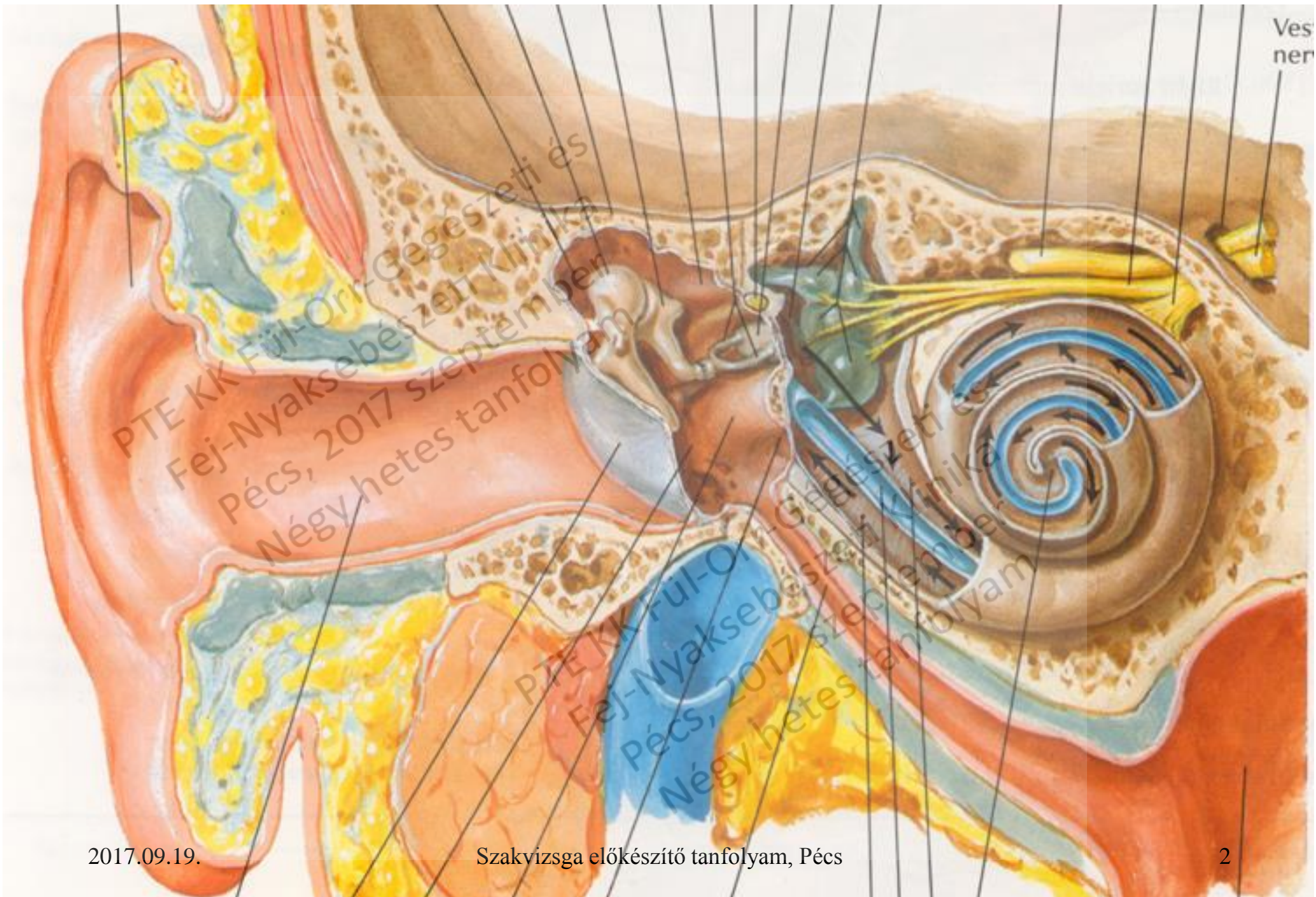

A középfül anatómiája és funkciója

dr. Polony Gábor

Semmelweis Egyetem, Fül-Orr-Gégészeti
és Fej-, Nyaksebészeti Klinika

Ves
ner

A középfül szerepe

- A vízi környezetből szárazföldre történt áttérés következtében a hangenergia 99,9%-a elvész. (30dB veszteség).
Ezt pótolja.
- Akusztikai szerepet tölt be, a külső hangrezgéseket alakítja át, erősíti, majd átadja a belsőfül folyadékrendszerének.
- Védi a belsőfület a túl erős hangbehatásoktól.

Középfül működése I.

- *AKUSZTIKUS IMPEDANCIA ILLESZTÉS*

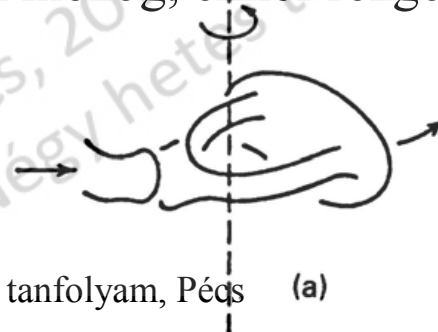
1. a dobhártya (55 mm^2) és a stapes talp ($3,2 \text{ mm}^2$) felszínének különbségéből 18:1 erősítés adódik
2. a hallócsontok emelőként működnek, 3:1 erősítés, a kalapács nyele hosszabb, mint az üllő hosszú szára (Békésy, 1960)
3. a dobhártya kónuszos felépítésű

Ez a 3 tényező 25-30 dB (26,7 dB) hangnyomás növelést jelent a belfülbe érkező hangnál.

Középfül működése II.

BELSŐ FÜL VÉDELME A TÚL ERŐS HANGBEHATÁSOK ELLEN

- m.stapedius* és *m.tensor tympani* reflektorikus összehúzódásukkal merevítik a hallócsontláncolatot (hallásküszöb felett 70-80 dB hang) és csökkentik a rendszer rezgéseinek amplitudóját (~10 ms késés)
  - reflex főként mély hangok átvitelét csökkenti
  - n. facialis paresis – hyperacusist okoz
- kengyeltalp két tengely körül mozog /Békésy/
  - gyengébb hangnál - keresztirányú tengelye
  - erős hangnál - hosszirányú tengelye körül mozog, ekkor rezgés amplitudója kisebb

Középfül működése III.

- *DOBHÁRTYA MOZGÁSÉRZÉKENYSÉGE ANGSTRÓMTÓL ($0,1nm = 10^{-10} m$) MILLIMÉTERES NAGYSÁGRENDIG TERJED*
- *incudomalleolaris ízület* mintegy 5 fokos elmozdulásra képes és így követi a dobhártya esetleges külső nyomásváltozás miatti makroszkópos mozgását
- ugyanakkor a szapora hangvezetés szolgálatában álló finom mozgások végzésére továbbra is alkalmas

Középfül működése IV.

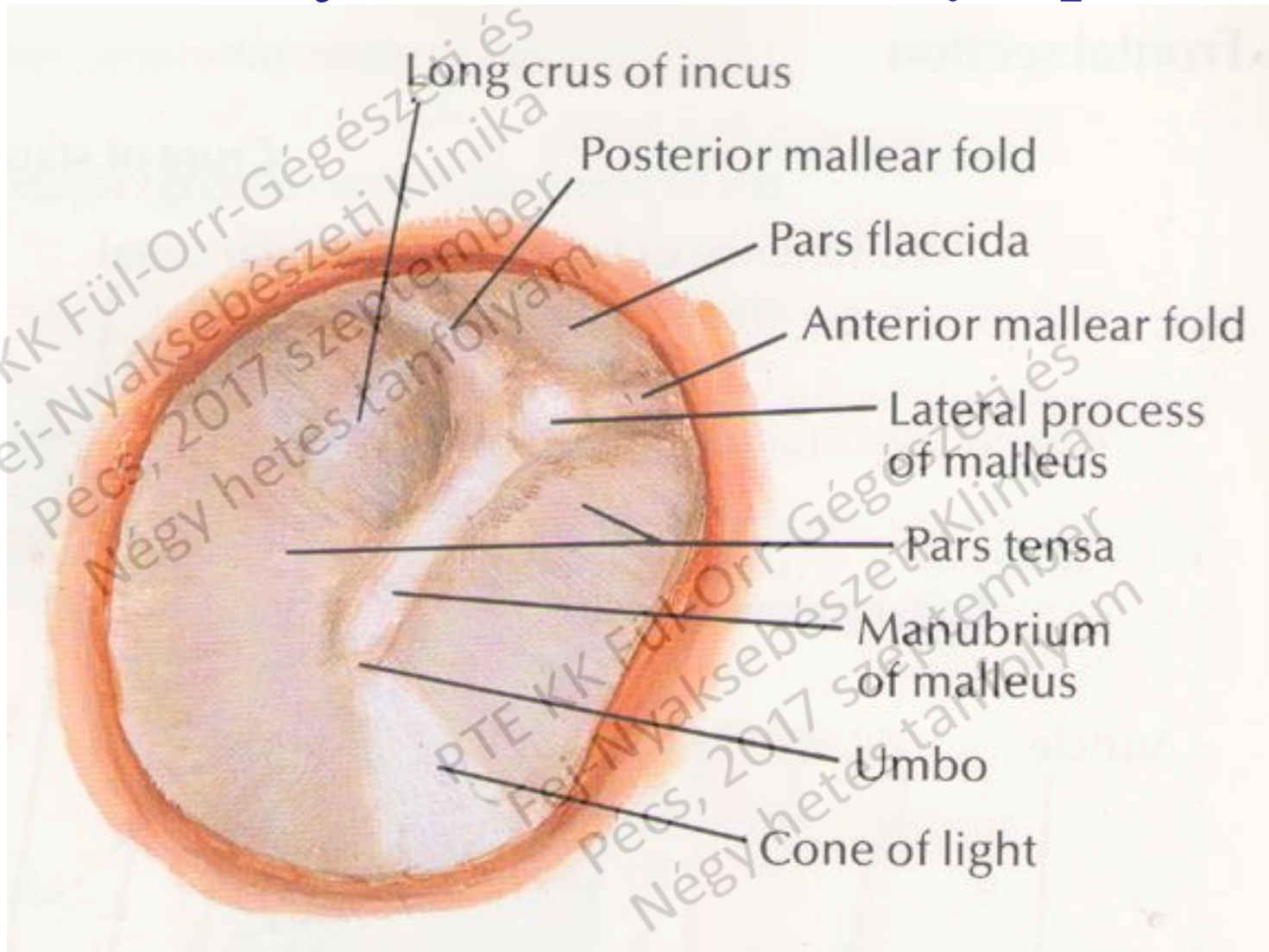
- Leghatékonyabb a hangvezetés, ha a dobhártya mindkét oldalán megegyezik a nyomás (A típusú görbe)
- mély frekvenciáknál az egész dobhártya mozog
- 1500 Hz felett elsősorban a kalapácsnyél mozog (*Tonndorf, Khanna 1970*)
- a hangrezgések leghatékonyabban az ép középfülön át jutnak a belsőfülbbe, ez a *LÉGVEZETÉSES HALLÁS*
- zárt dobüreg és ép dobhártya mellett, ha a láncolat megszakad vagy fixált, akár 50-60 dB-s csontlégtköz is lehet, mert a dobhártya leárnyékolja az ovális ablakot

A középfül részei

- dobhártya (*membrana tympani*)
- dobüreg (*cavum tympani*)
- antrum mastoideum
- aditus ad antrum
- mastoid sejtrendszer (*cellulae mastoideae*)
- fülkürt (*tuba auditiva*)
- hallócsontok (*ossiculae auditus*)

Dobhártya (*membrana tympani*)

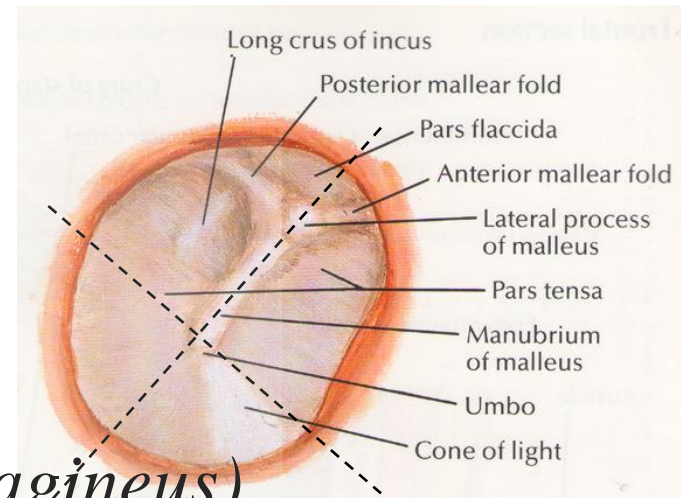

PTE KK Fül-Orr-Gégészeti és
Fej-Nyaksebészeti Klinika
Pécs, 2017 szeptember
Négy hetes tanfolyam

PTE KK Fül-Orr-Gégészeti és
Fej-Nyaksebészeti Klinika
Pécs, 2017 szeptember
Négy hetes tanfolyam

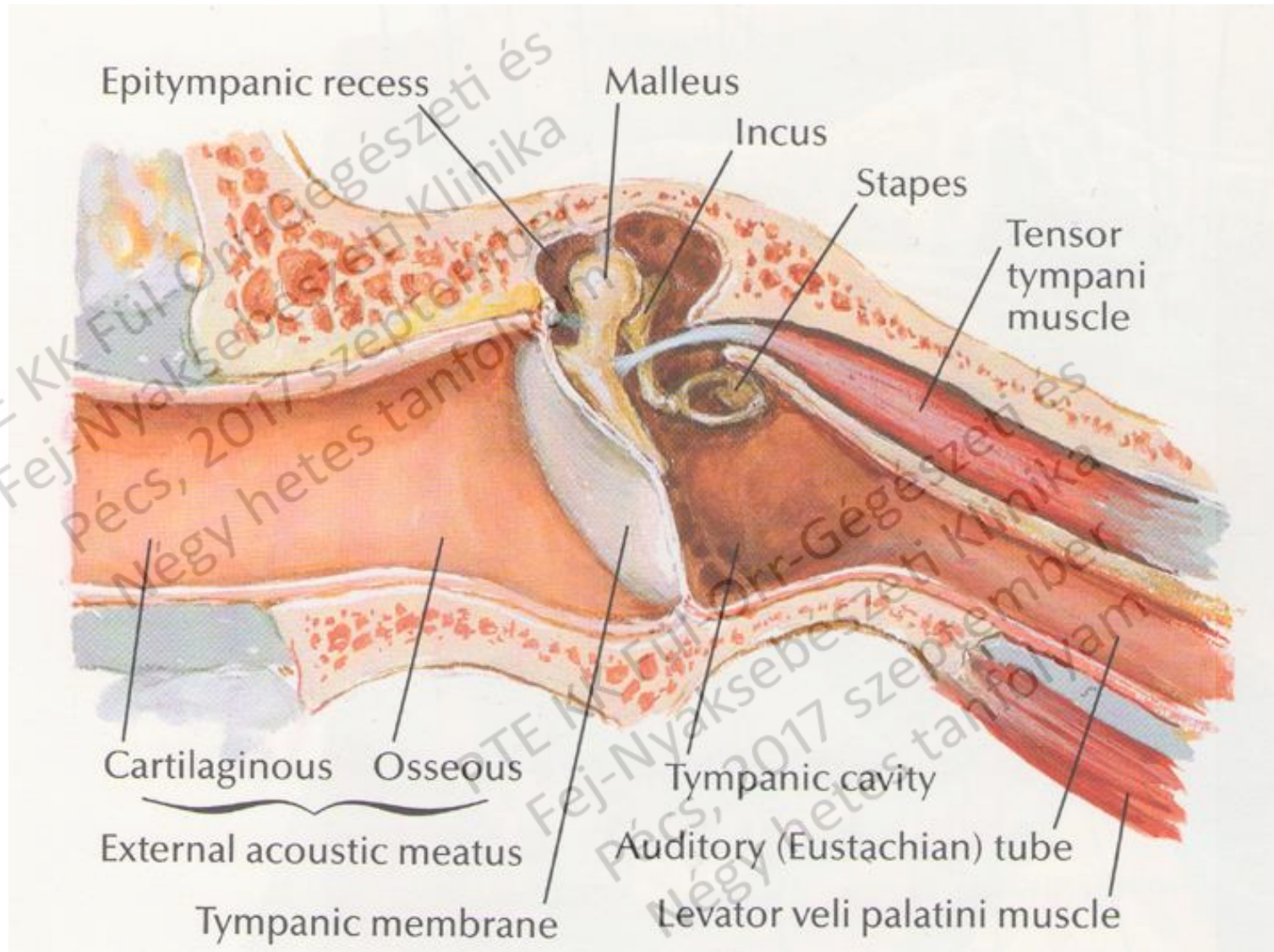
Dobhártya

- 0,1 mm vastag ellipszis alakú membrán
- ~ 0,55 cm² felületű, 2 mm magas kúpfelszín
- Dobgyűrűn van rögzítve (*anulus fibrocartilagineus*)
- pars tensa 3 rétegű:
  - *stratum cutaneum* (bőr)
  - *stratum radiatum* (rost) /radialis, koncentrikus/
  - *stratum mucosum* (nyálkahártya)
- pars flaccida (Shrapnell membrán) 2 rétegű: *stratum radiatum* hiányzik
- elöl-alul fényreflexkúp
- 4 quadrans: első-felső, első-alsó, hátsó-felső, hátsó-alsó

Dobüreg (*cavum tympani*)

Dobüreg I.

Levegővel telt, nyálkahártyával bélelt mediolaterálisan összenyomott üreg az *os temporale*-ban, 6 fal határolja

- paries tegmentalis (felül):

pars squamosa és *tegmen tympani ossis temporalis*

medialis fal szögletében - *canaliculus tympanicus* - *n.petrosus spf. minor* kilépés

- paries jugularis (alul):

bulbus v.jugularis csontárka

medialis fal szögletében - *canaliculus tympanicus* alsó része
n.tympanicus (Jacobsoni) (n. IX.) belépése a dobüregbe

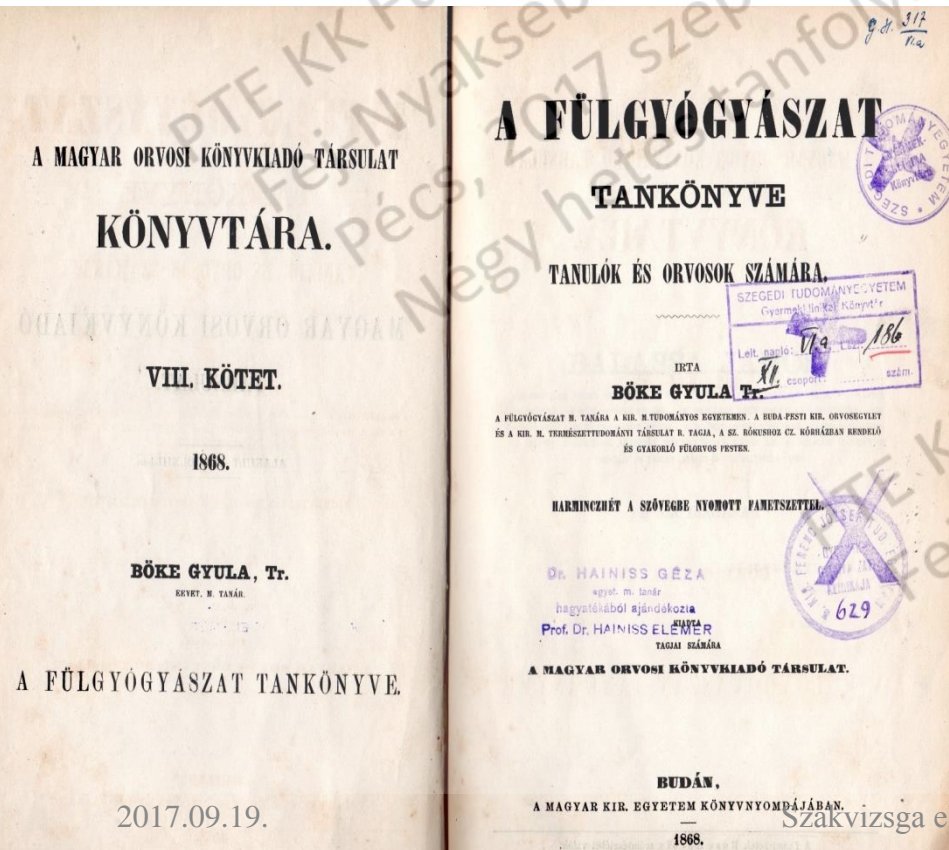

Tegmen tympani

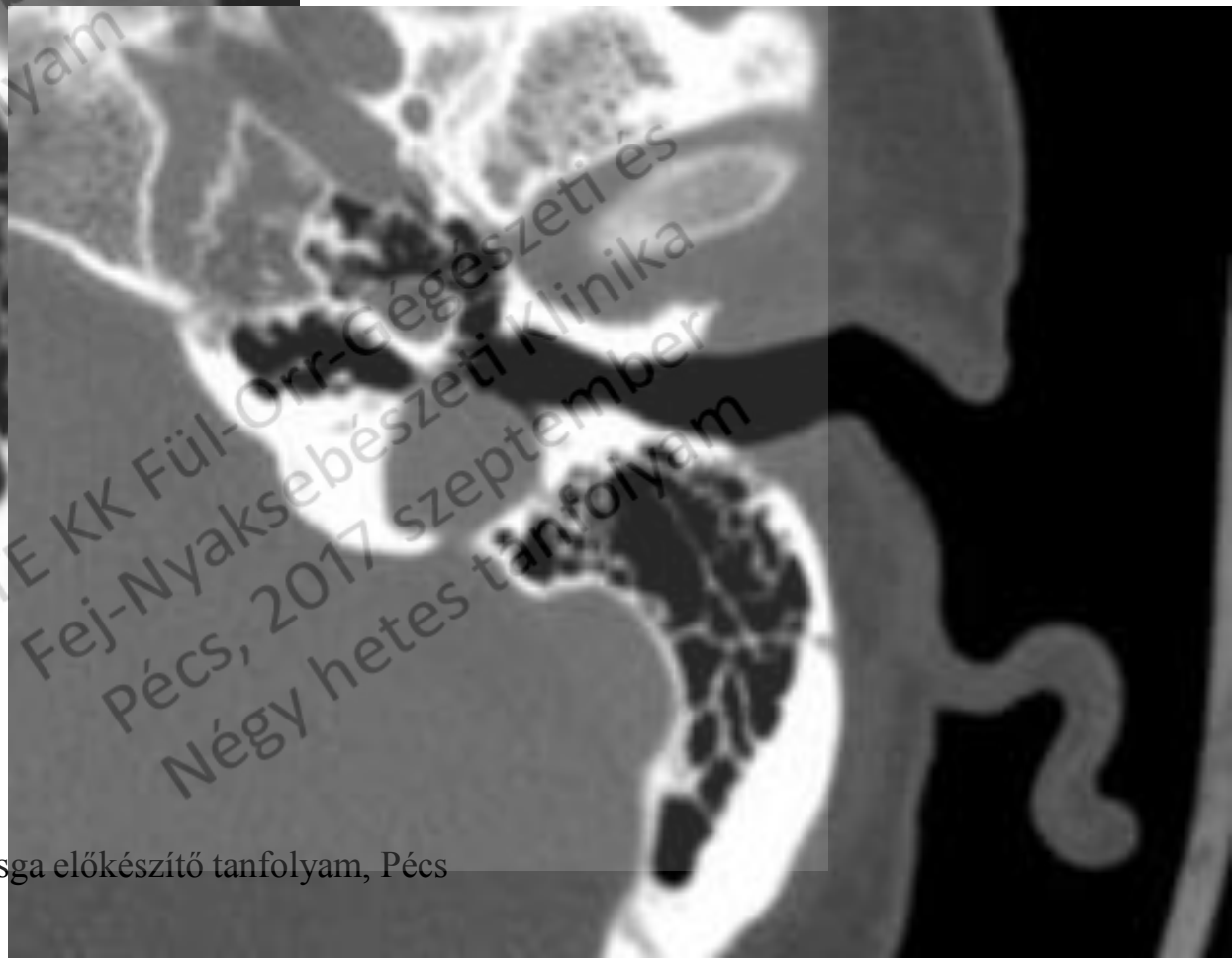
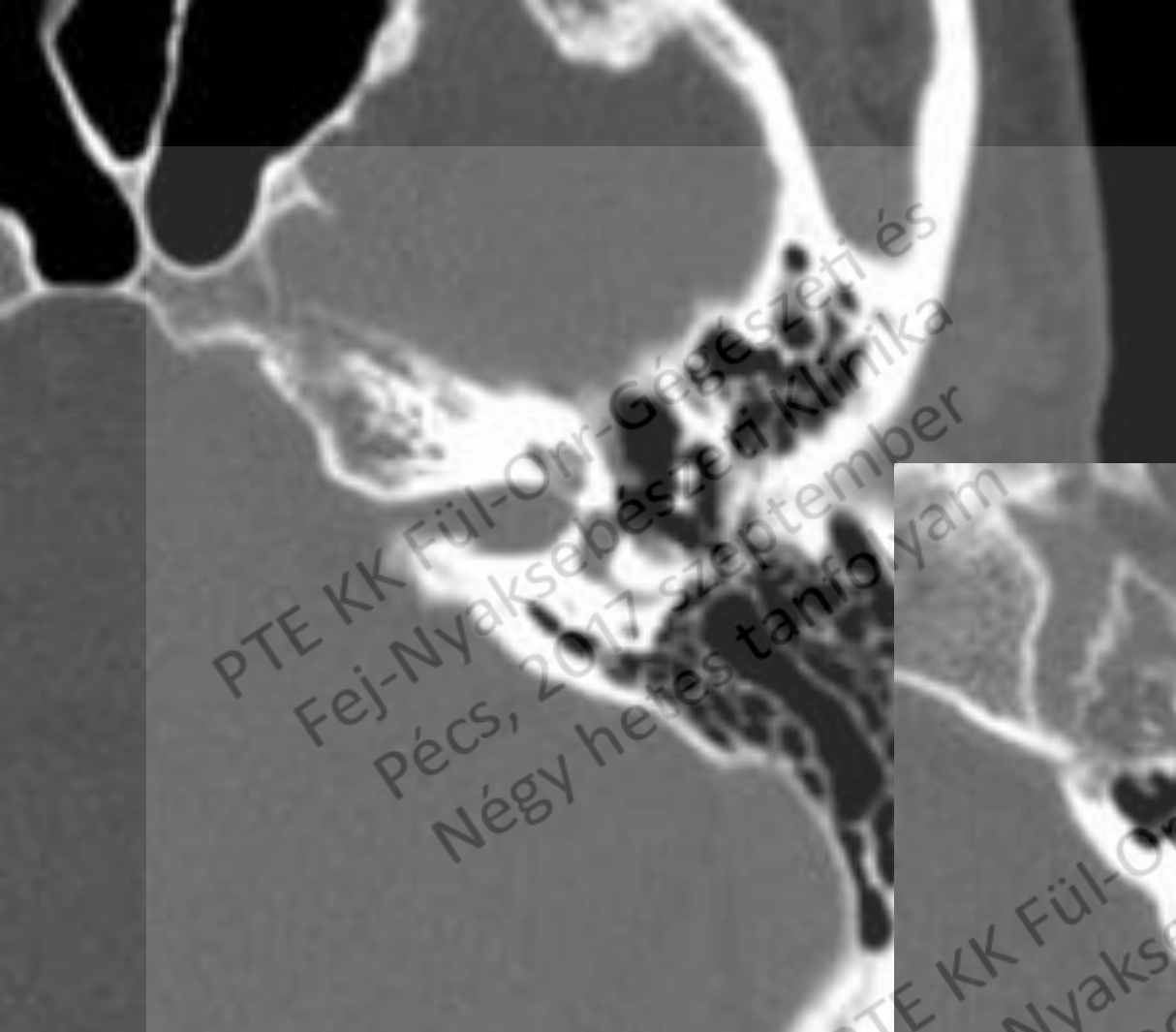
- Az esetek akár 20%-ban is dehiscens lehet
- Leggyakrabban a ggl. geniculi környékén

az ugynevezett sziklapikkelycsont részben egyesül. Az agy közép lebenye a dobür fölött fekszik és vannak esetek, melyekben az agy-bönyék a dobürtakhártyával közvetlenül érintkeznek, mely lehetőségéről megfejtenünk nem szabad, midőn a dobürben lobos kórfolyamatok ütöttek fel fészkeket; ugyszinte szem előtt tartandó azon

agybántalmakhoz tartozók magyaráztatnak. De nemcsak a heveny tünetmények teszik fontossá azon viszonyt, melyben a dobür teteje az agyhoz áll, hanem amint későbbben látni fogjuk, hosszabb ideig tartó fülgyenyedésnél épen ez a leggyakoribb helyiség, hol a szuvasodás s üszkösödés létrejön, és melyen át az agyban tályogok képződnek, ekép a dobürlob halálos kimenetelét közvetítvén.

2017.09.19.

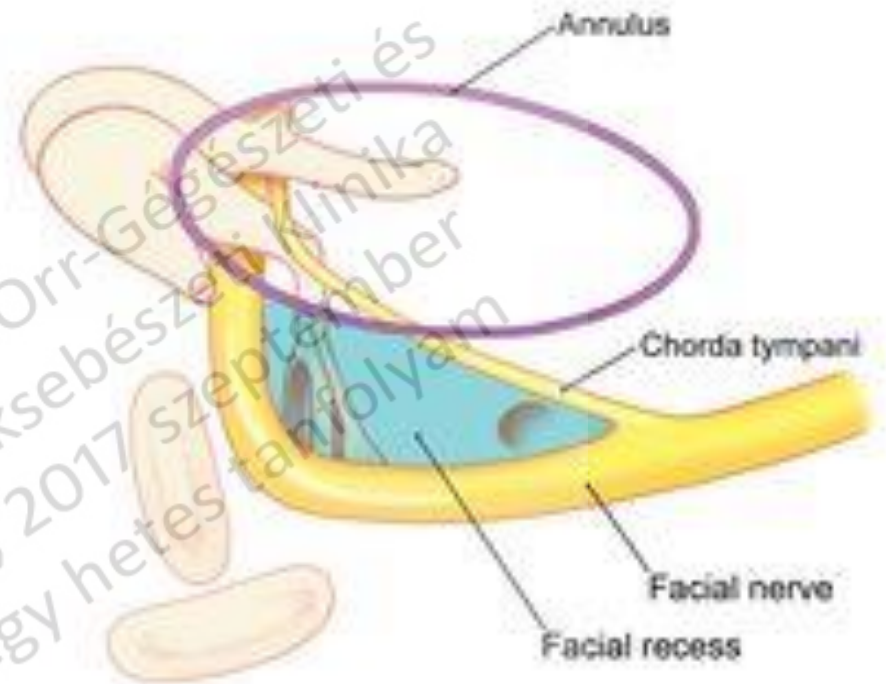
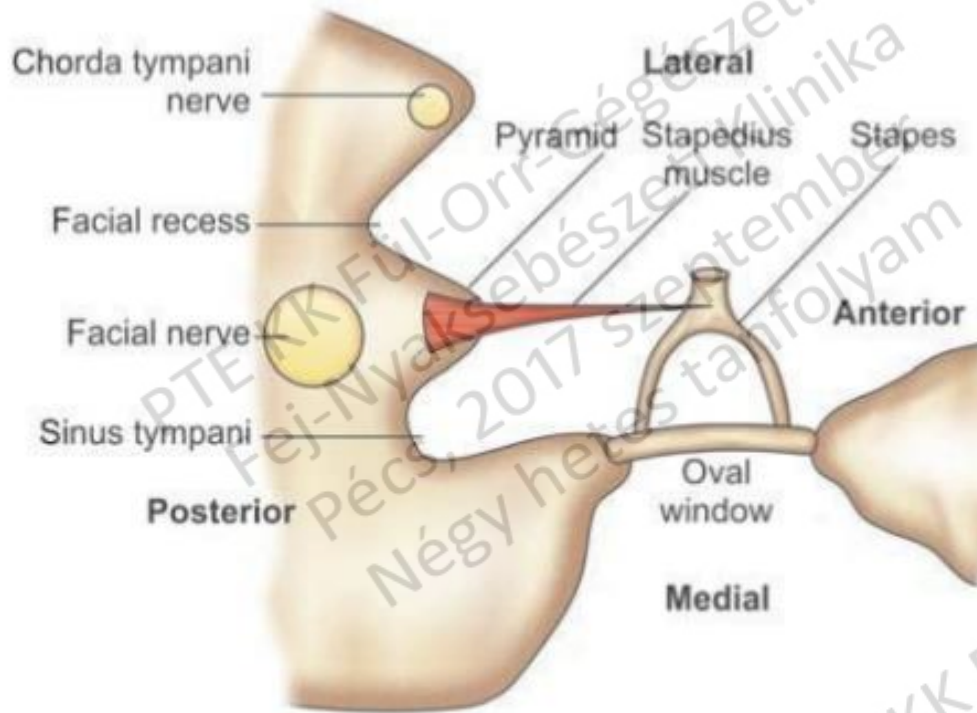
Szakvizsga előkészítő tanfolyam, Pécs

Dobüreg II.

- paries caroticus (elöl):
alsó része zárt - *a.carotis int.* csontos fala
felette: *ostium tympanicum tubae auditivae* és a *m.tensor tympani* ina lép a dobüregbe
- paries mastoideus (hátul):
felső részén - *antrum mastoideum*
- ennek medialis határa: *canales semicirc.lat.*
középen *eminentia pyramidalis* a *m.stapedius* rögzítésére
medialisan - *fossa incudis* - *lig. incudis post.*
alsó részén - *canalis n.facialis* - *chorda tympani* kilépés

Recessus facialis, sinus tympani

Lateral wall of tympanic cavity: medial (internal) view

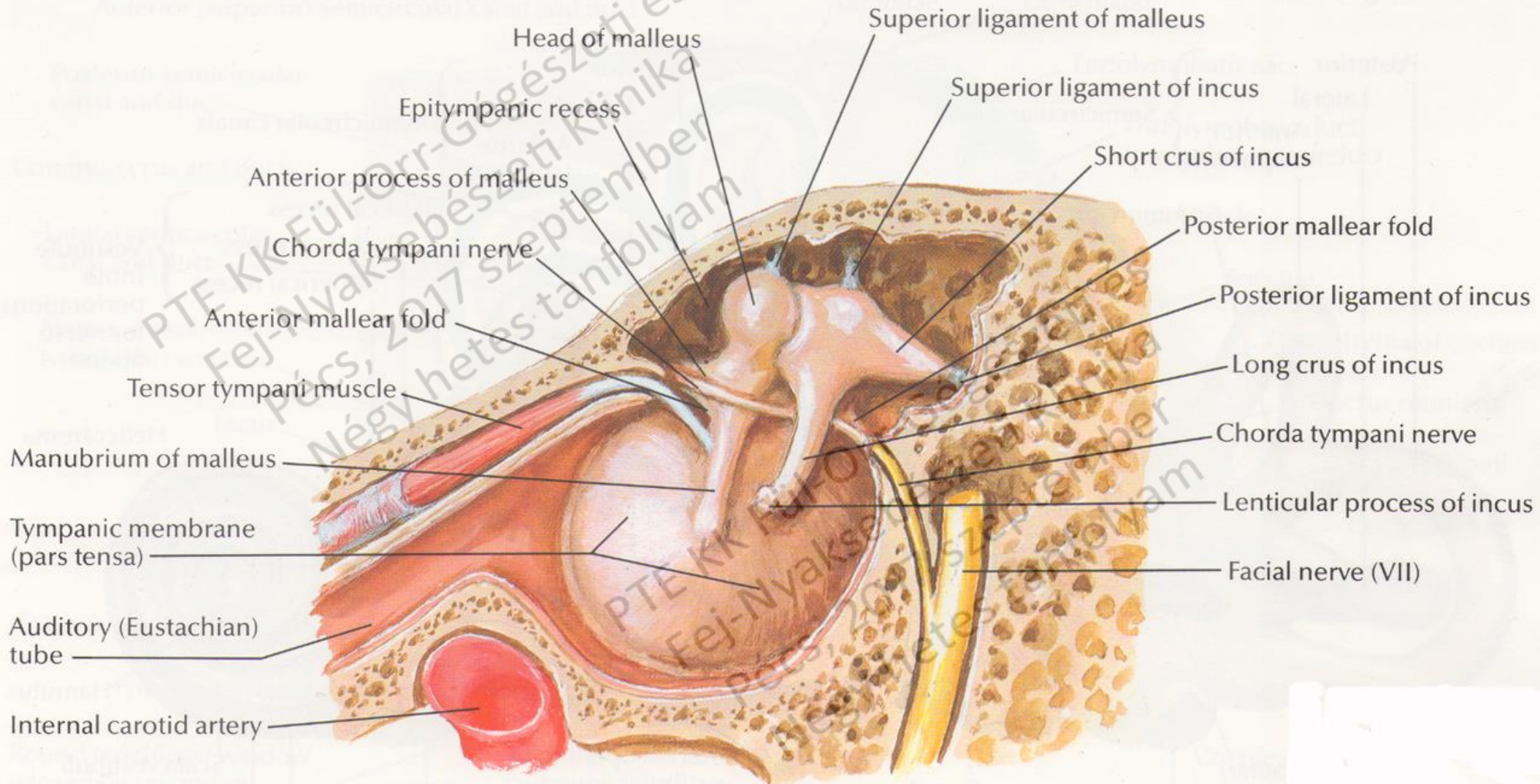

Fig. 38.

Durchschnitt durch den Hammer, das Trommelfell und den äußeren Attik der Trommelhöhle.

h=Hammerkopf. te=Annulus tendinosus des Trommelfells. b=Proc. brevis mallei. u=Umbo. t=Chorda tymp. l=Ligament. mallei sup. e=Ligament. mallei ext. s=Membr. flaccida (Shrapnelli). ae=Attic ext. P=Prussakscher Raum. c=Gefäßkanal zwischen dem äußeren Attik und dem knöchernen Gehörgang.

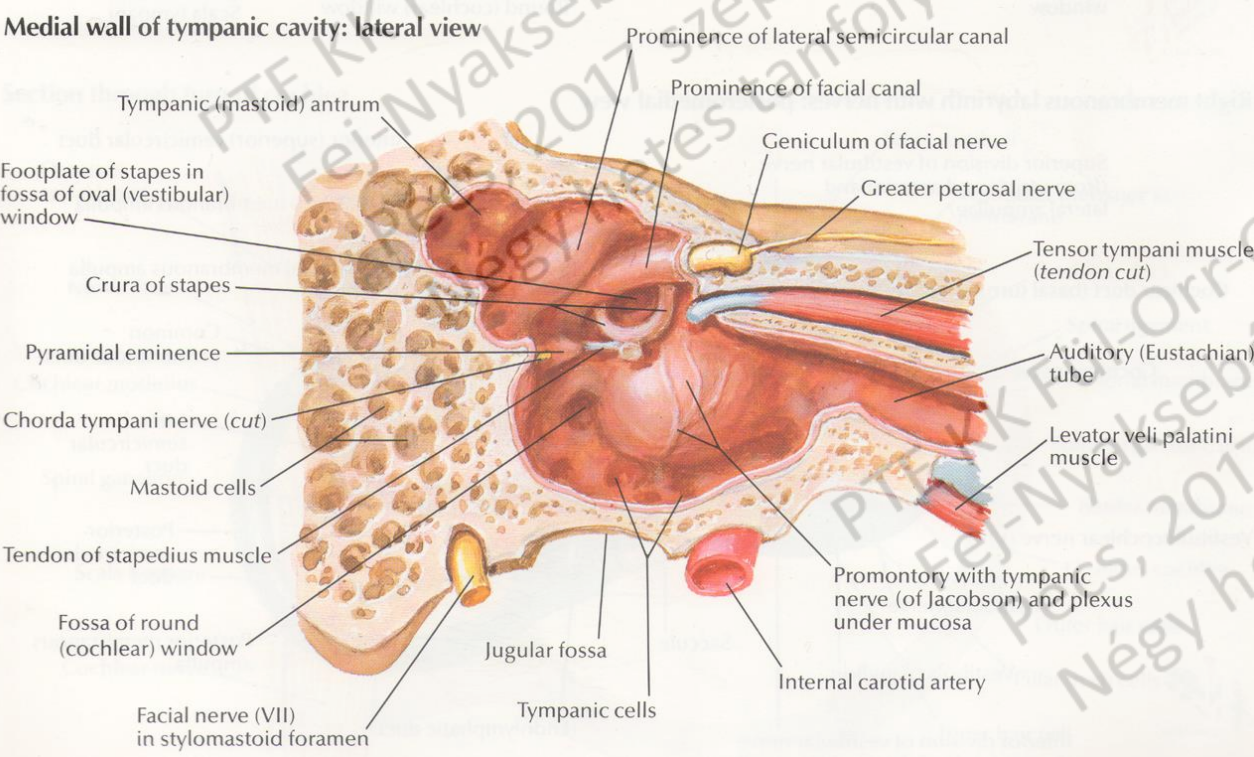
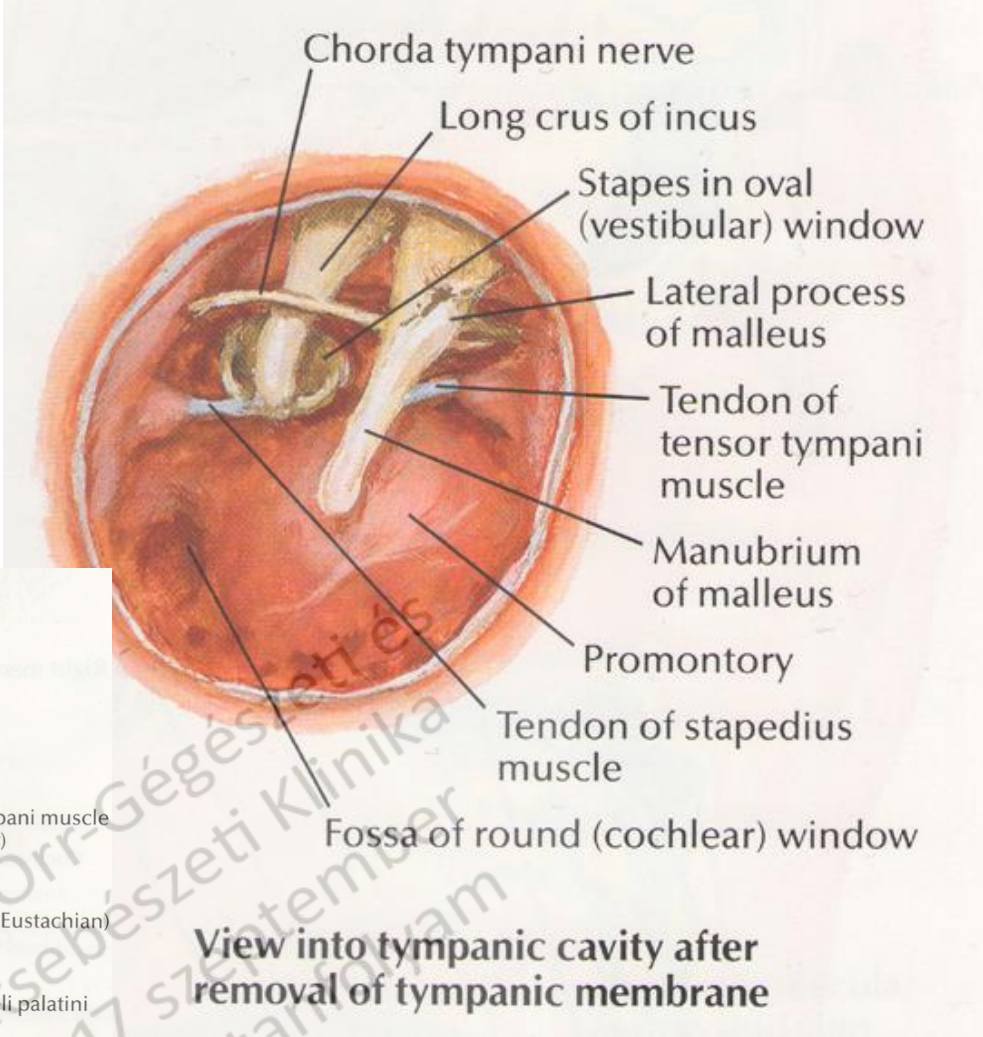
Forrás: Lehrbuch der Ohrenheilkunde, Adam Politzer, 1908

Dobüreg III.

- paries membranaceus (laterálisan):
  - középső részén - *dobhártya* - *mesotympanum*
  - felette – *epitympanum (atticus)* - határa csontos hallójárat
  - alatta - *hypotympanum*
- paries labyrinthicus (mediálisan):
  - *promontorium (csiga basalis kanyarulata)*
  - hátul-felül - *fenestra ovalis* (benne *stapes talp*), ennek hátsó határa a *canalis n. facialis* könyökszerű hajlata
  - Fenestra ovalis első polusa felett - *processus cochleariformis* (*m. tens. tymp.* ina megtörik)
  - alul - *fenestra rotunda (membrana tympani secundaria)*

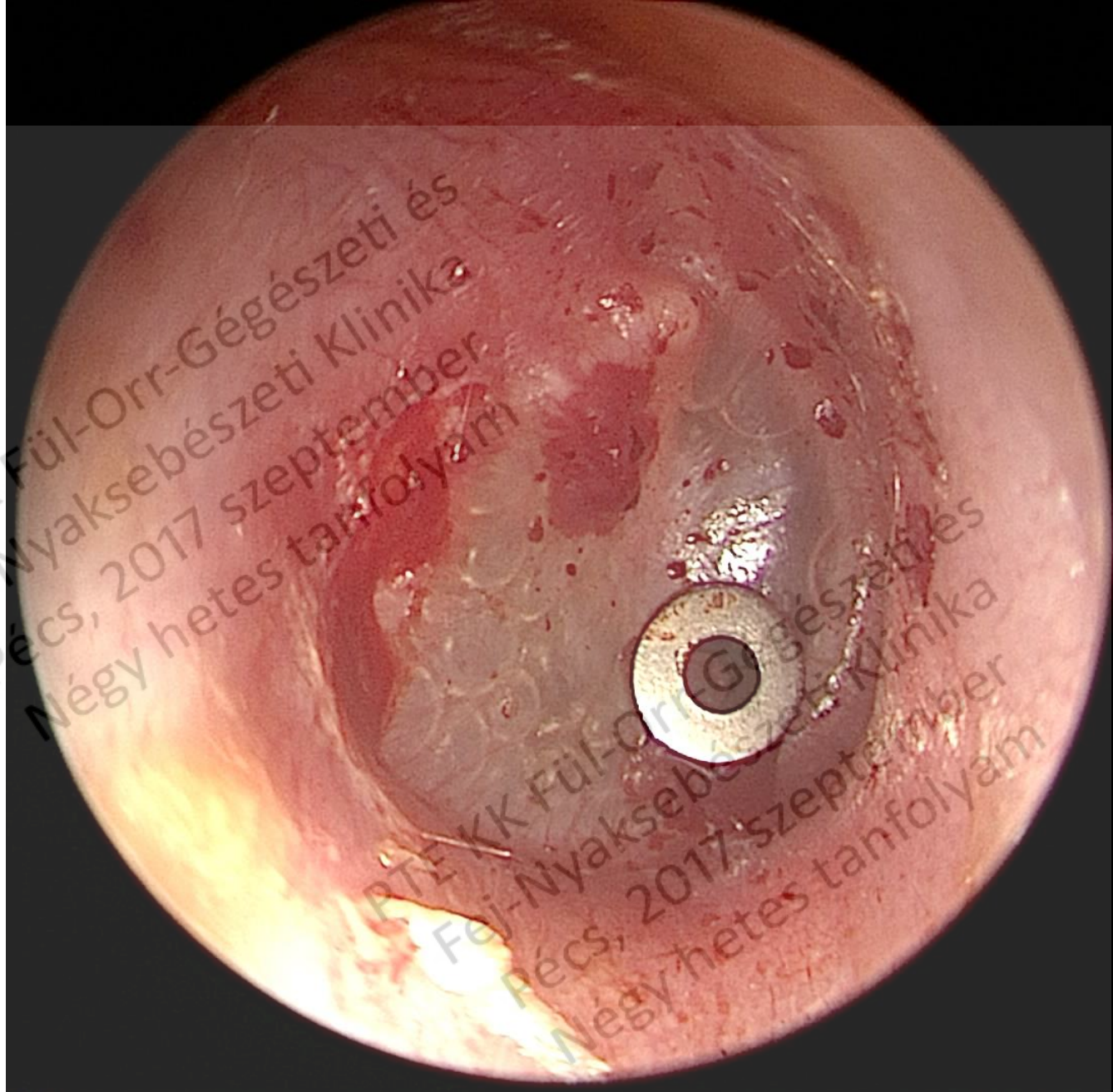
PTE KK Fül-Orr-Gégészeti és Fej-Nyaksebészeti Klinika
 2017. szeptember
 Négy hetes tanfolyam

2017.09.19.

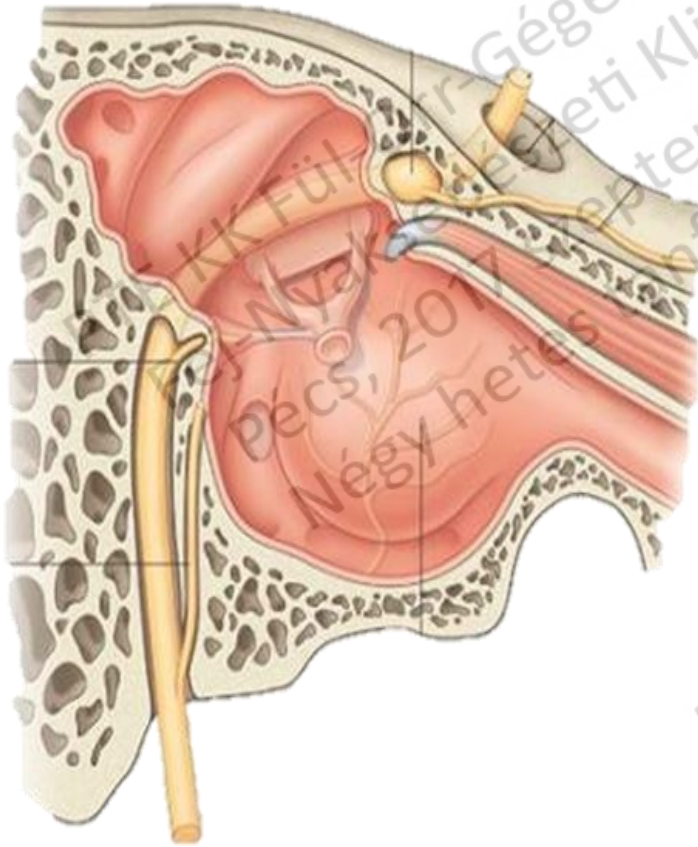
Szakvizsga előkészítő tanfolyam, Pécs

N. facialis

- A canalis n. facialis Fallopii-ban fut a dobüregben (anatómiai variációk lehetnek)
- Az egyik legfontosabb tájékozódási pont
- Anatómiai preparátum: 30-70%-ban, klinikailag 8-10%-ban dehiscens
- A proc. cochleariformistól (!) dorsalisan fut.
- A második könyök után a proc. brevis incudis-tól mindig dorsalisan fut
- A n. facialis és a chorda tympani között post. tympanotomia

Mastoid sejtrendszer

(cellulae mastoideae)

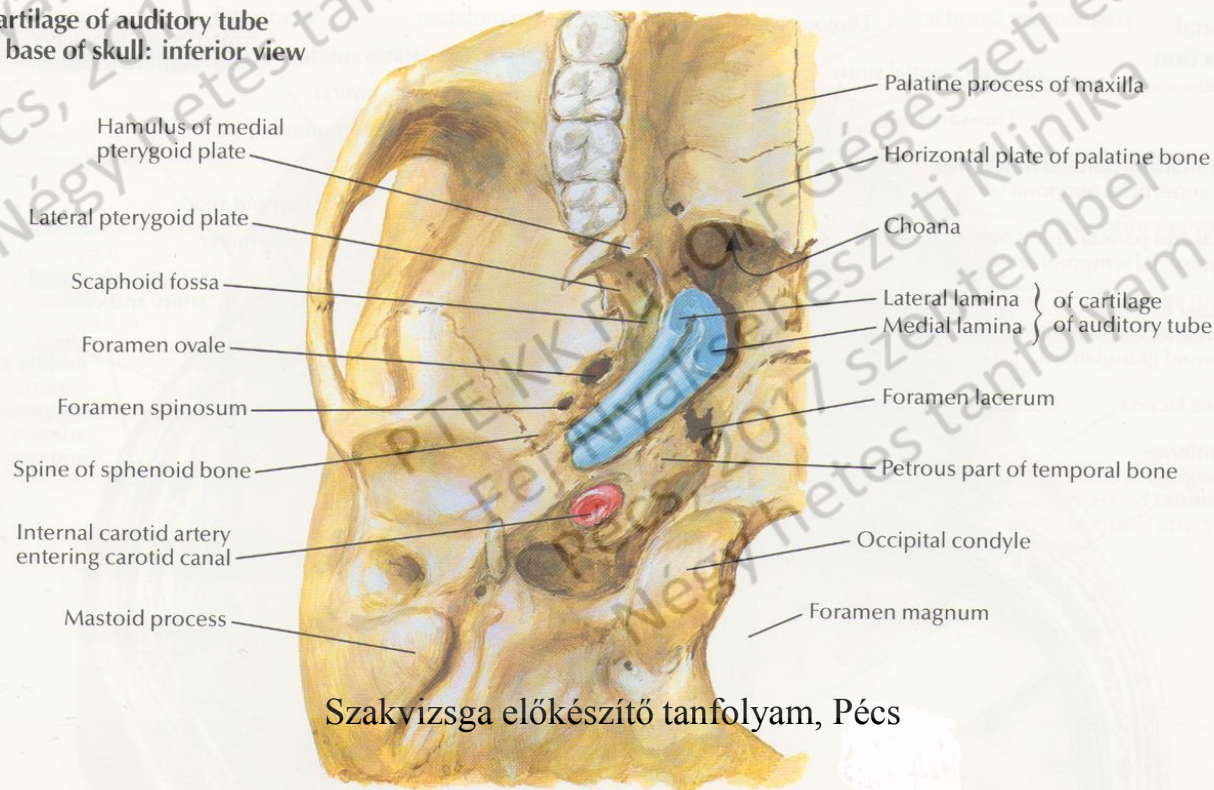
- Az aditus ad antrumon keresztül jutunk a dobüregből az antrumba (cscsemőkorban is már jelen van)
- Enzimatikus osteoclastikus folyamatok révén nyálkahártya benyomul a mastoid nyúlványba (minél gyakrabban zavarja gyulladás a folyamatot, annál inkább eburnizált lesz a mastoid rendszer) 6-12 éves korra fejlődik ki teljesen
- Körner septum mastoidectomiánál megtévesztő lehet (sutura petrosquamosa)
- Határai megszabják a szövődményeket (tegmen, sinus sigmoideus, sinus petrosus superior, zygomaticus nyúlvány, sziklacsont csúcsi része, corticalis részek)

Fülkürt (*tuba auditiva*)

Eustach-féle kürt

- dobüregget az orrgarattal összekötő kb. 3,5-4 cm hosszú C profilú cső, lateralis 1/3 csontos, medialis 2/3 porcos és hártyás falú cső, a kettő találkozásánál isthmus (legszűkebb rész)

Cartilage of auditory tube
at base of skull: inferior view

Fülkürt funkciója

Nyugalmi állapotban felnőtteknél ZÁRT, gyerekeknél NYITOTT

- orrgarati váladéktól elzárja a középfület
- megvédi a középfület a hirtelen nyomásváltozástól
- nyomáskiegyenlítő: dobüregi túlnyomás – passzív módon
orrgarati túlnyomás – aktív kiegyenlítés

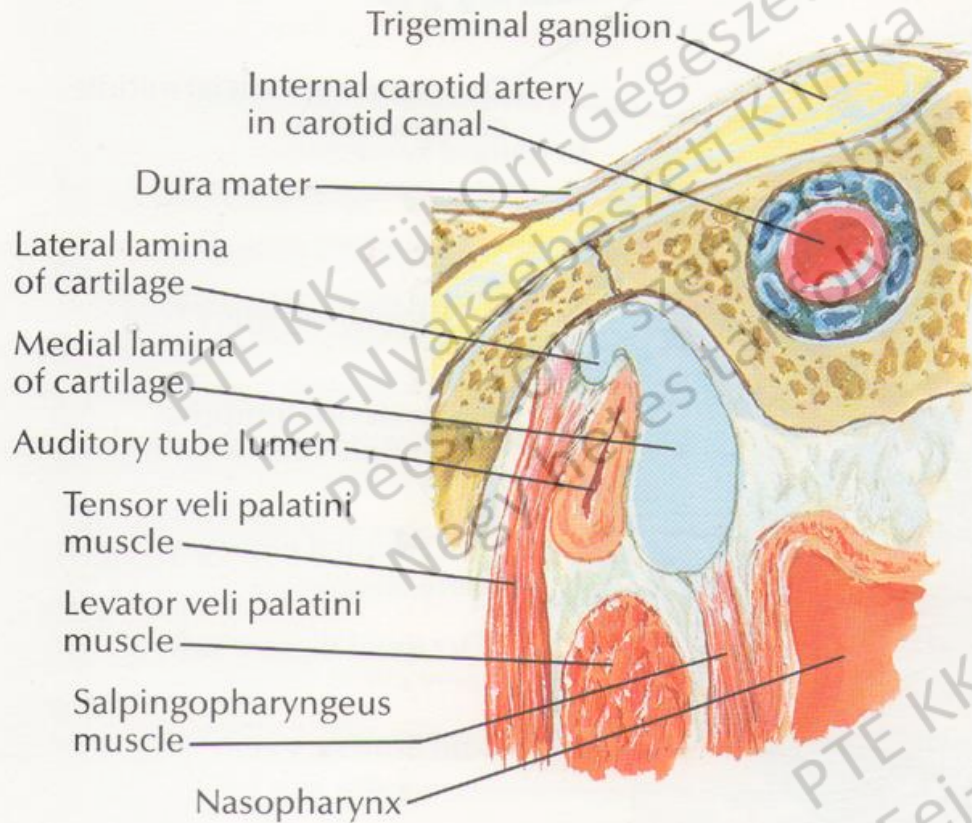
- A nyálkahártya felszívja a levegőt, így utánpótlás híján negatív nyomás keletkezik.

- aktív nyitás : *m.tensor veli palatini (V/3)*, *m.levator veli palatini (X.)* 90Hgmm feletti túlnyomást már nem tud kiegyenlíteni

- passzív zárás (Ostmann féle funkcionális zsírszövet)

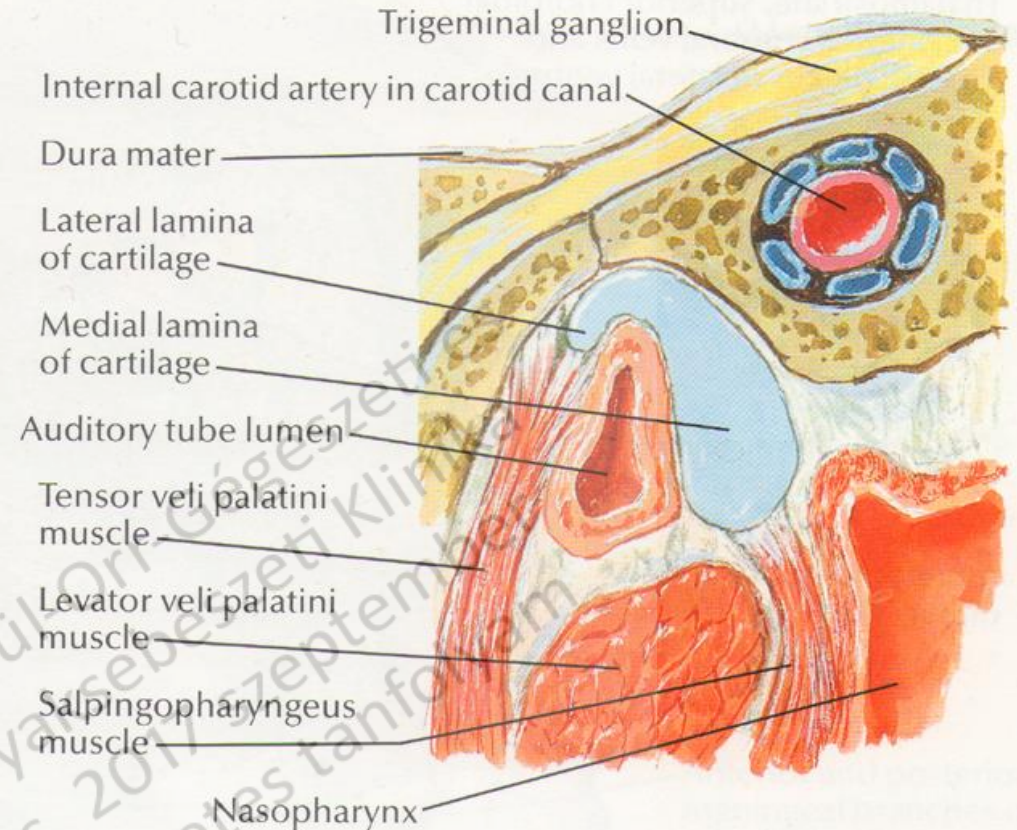
- Az orrgarat felé csapó csillószőrös hengerhám a dobüregi nyákfilm elvezetését biztosítja.

Section through cartilage of auditory tube with tube closed

Auditory tube closed by elastic recoil of cartilage, tissue turgidity and tension of salpingopharyngeus muscles

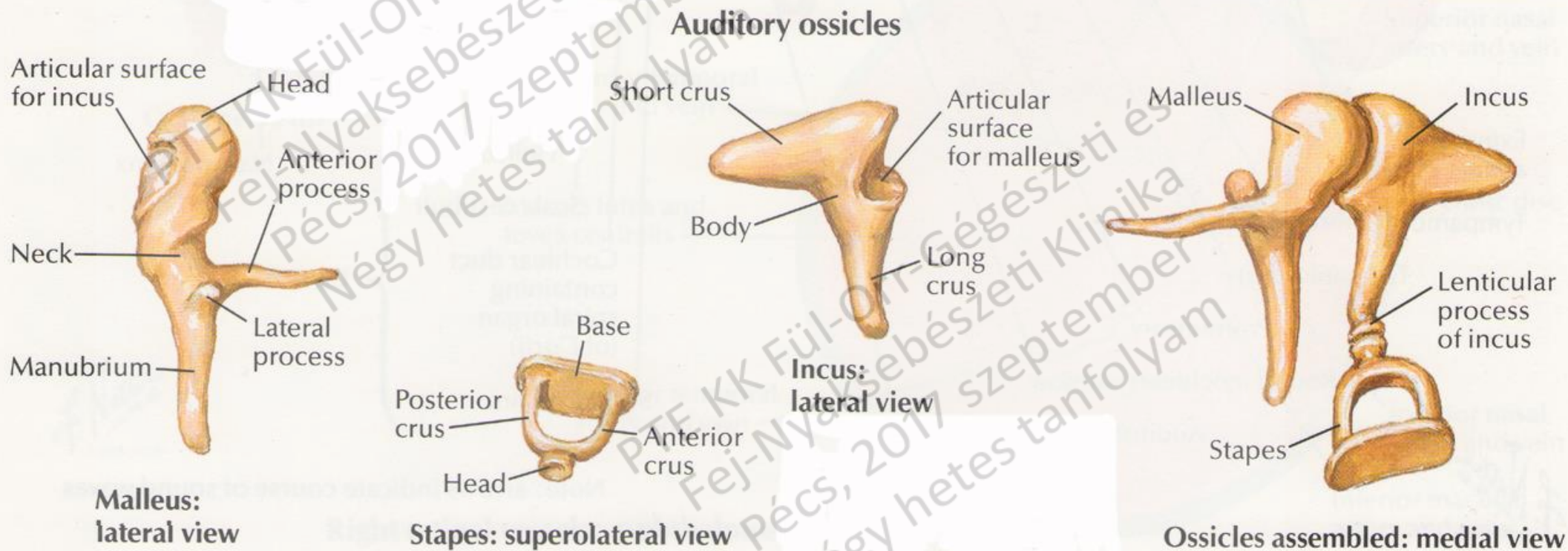
Section through cartilage of auditory tube with tube open

Lumen opened chiefly when attachment of tensor veli palatini muscle pulls wall of tube laterally during swallowing

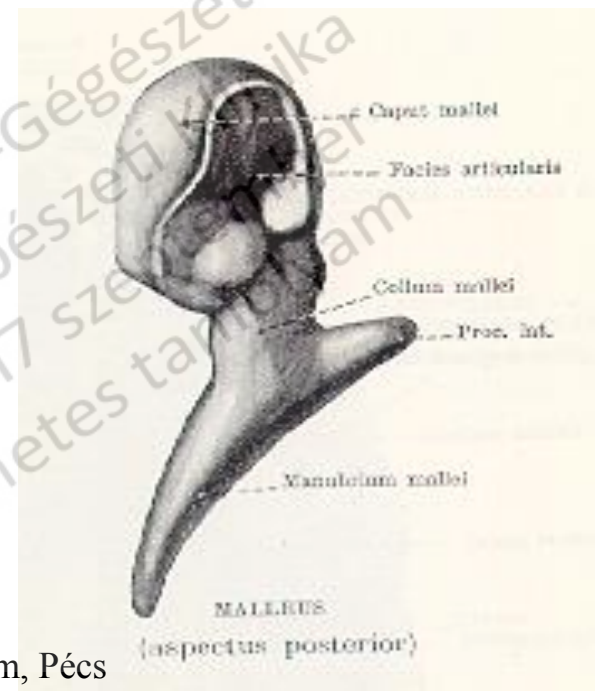
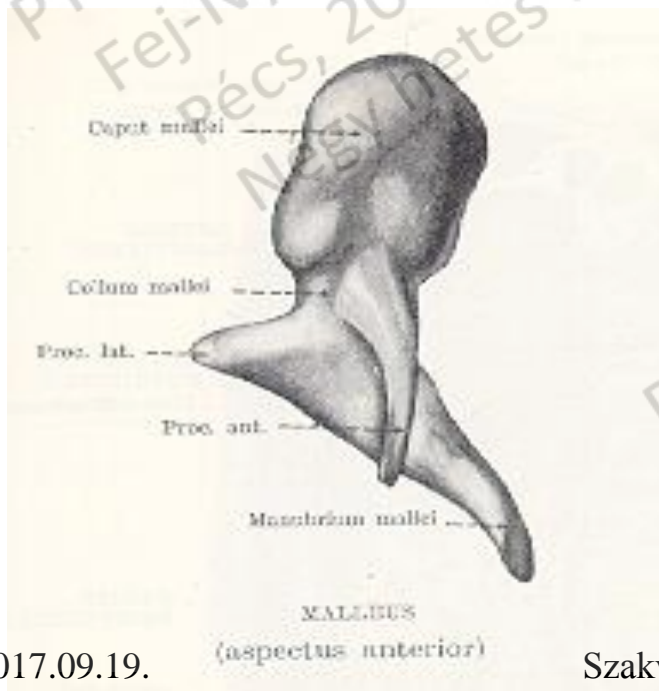
Hallócsontok (*ossiculae auditus*)

Kalapács (*malleus*)

- Processus lateralis
  - Processus anterior
ligamentum mallei anterioris
- > dobhártyán *prominentia malleolaris* hozza létre
  - > dobüreg elülső falán *fissura petrotympanica*

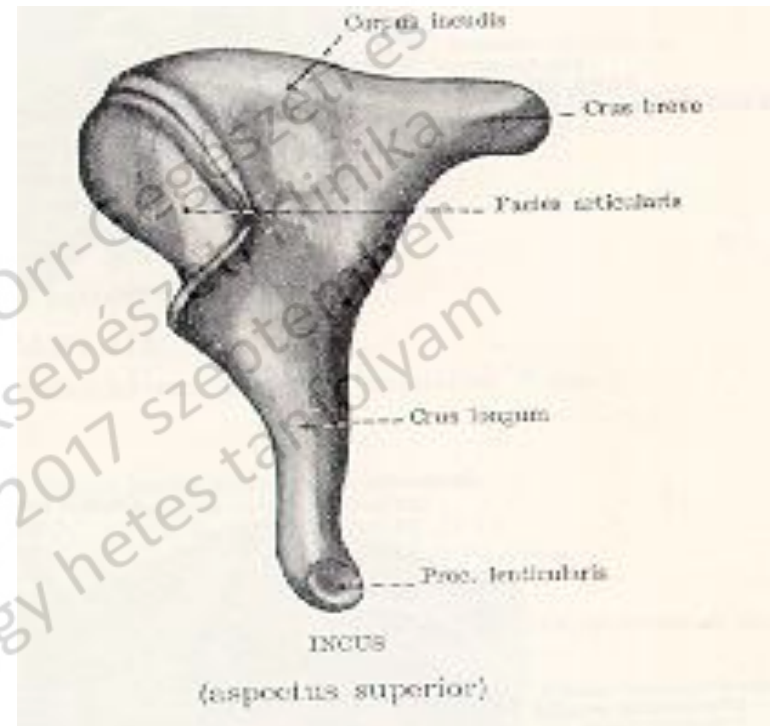
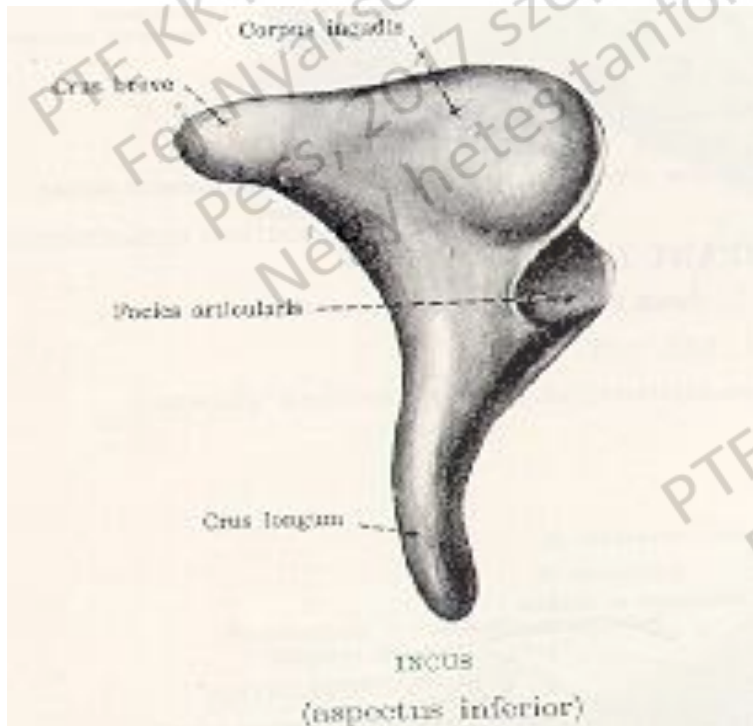

Üllő (*incus*)

- Crus brevis

ligamentum incudis posterior

> dobüreg hátsó falához rögzül
(*fossa incudis*)

Kengyel (*stapes*)

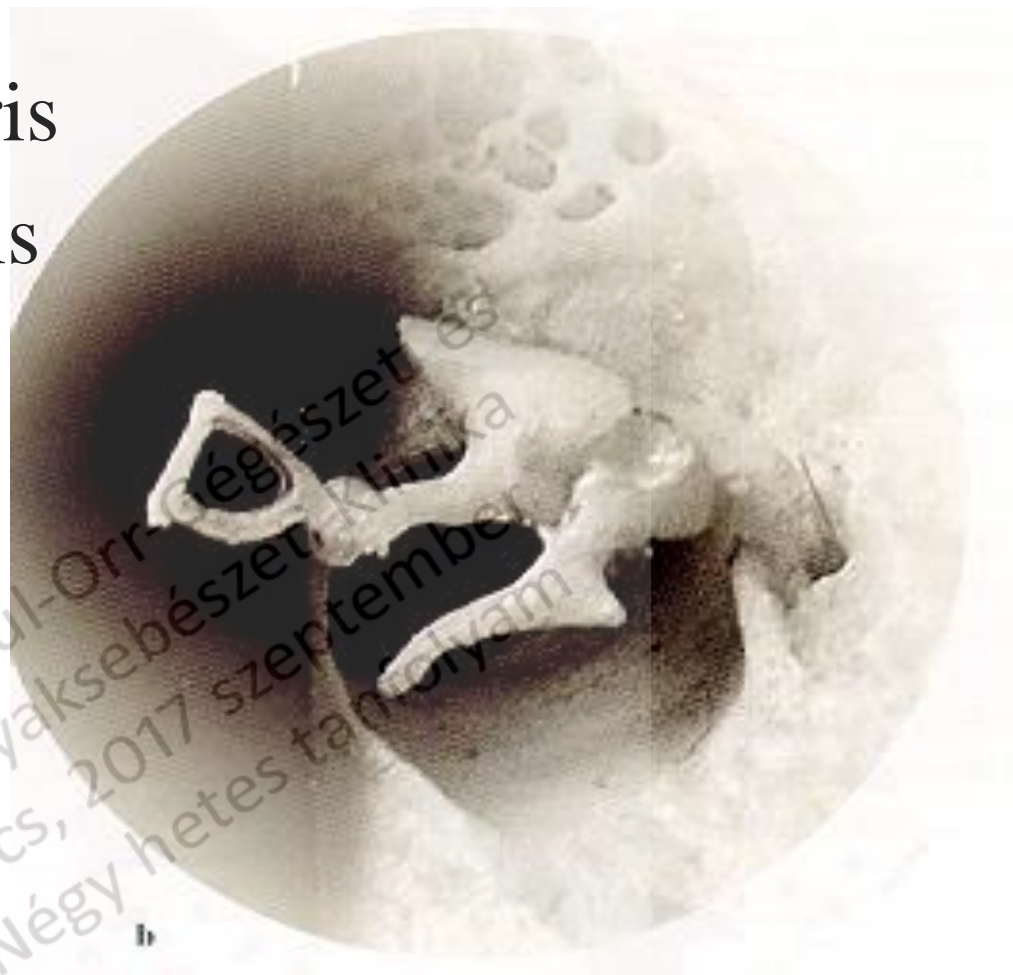
- Crus anterior és posterior > horizontális síkban
- Basis stapedis ($3,2 \text{ mm}^2$) > beilleszkedik a *fenestra vestibuliba*
-*ligamentum anulare stapedis*
rögzíti

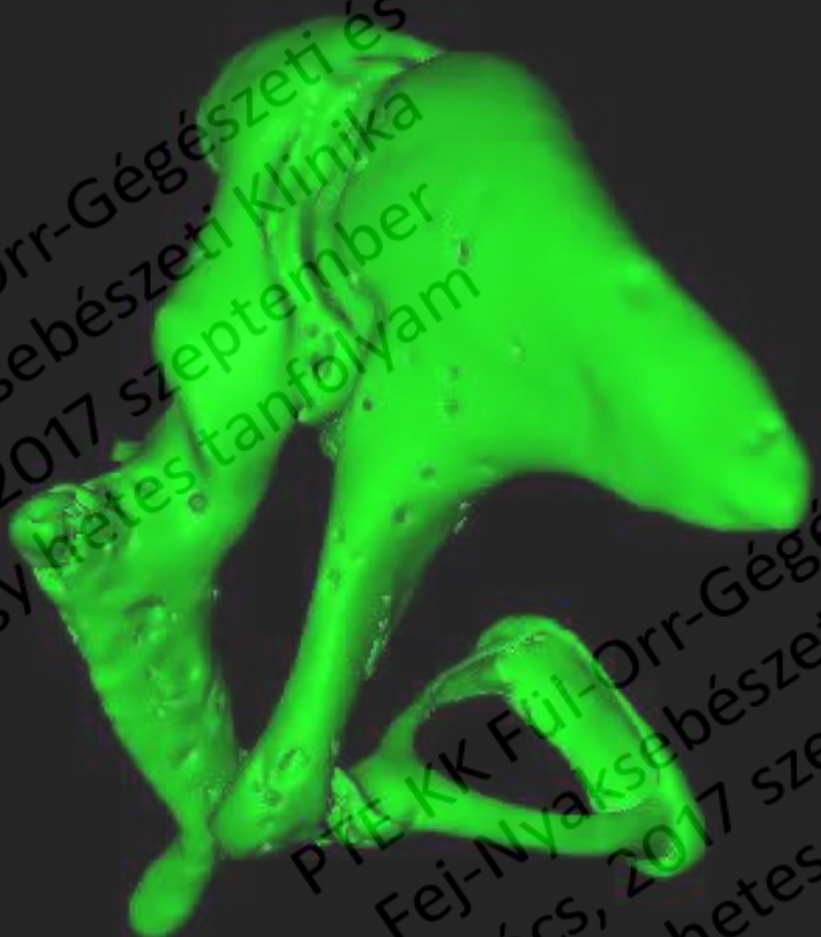
Dobüreg izületei

- Articulatio incudo-malleolaris
- Articulatio incudo-stapedialis

PTE KK Fül-Orr-Gégészeti és
Fej-Nyaksebészeti Klinika
Pécs, 2017 szeptember
Négy hetes tanfolyam

PTE KK Fül-Orr-Gégészeti és
Fej-Nyaksebészeti Klinika
Pécs, 2017 szeptember
Négy hetes tanfolyam

Dr. Grimm András
anyagából

Dobüreg izmai

- *musculus tensor tympani* (V/3.)
  - dobüreg elülső falán ered medialis falhoz tart (proc. cochleariformis), 90 fokban megtörik, dobüreget áthidalja, kalapács markolatán tapad
  - dobhártyát befelé húzza és megfeszíti $\Rightarrow$ védő hatás erős hangokkal szemben
- *musculus stapedius* (VII. / n. stapedius)
  - legkisebb harántcsíkt izom
  - eminentia pyramidalistól stapes fejéig
  - stapes talp hátsó részét benyomja, elülső részét kiemeli - stapes mozgásképeességét korlátozza (latencia: 5-17ms)

Dobüreg nyálkahártyája

- köbhám, mely a tuba felé haladva csillószőrös hengerhámmá alakul - orrgarat felé hajtja a nyákot
- nyáktermelő kehelysejtek (*számuk gyulladáskor megemelkedik*)
- B sejtek - immunglobulinokat termelnek
- redők és kettőzetek a dobüregi képletekhez (*vérellátás!*)
- Prussak-tér - *recessus tympanicus superior*
határai lateralisán: Shrapnell hártya
medialisán: collum mallei
alul: proc.lateralis mallei
Cholesteatoma predilectios hely!
- Oxigén ellátását a környezet levegőjéből szerzi, CO2 vénás rendszerbe

Artériás vérellátás

- dobhártya:
  - a. carotis ext.   - a. maxillaris int.
    - mély auricularis ágak (dobhártya lat. része)
    - a. tymp. ant. (dobhártya med. része)
  - a. auricularis post.   - a. stylomastoidea (dobhártya med. része)
- dobüreg:
  - a. carotis ext.   - a. maxillaris int.   - a. tymp. ant.
  - a. mening. med.   - a. tymp. sup.
  - a. auricularis post.   - a. tymp. post.
  - a. pharyngea asc.   - a. tymp. inf.
  - a. carotis int.
  - a. caroticotymp.
- mastoid üreg:
  - a. carotis int.   - a. occipitalis

Vénás vérellátás

- fülkagyló
  - v. temporalis spf. (v. jug. ext.)
  - v. facialis anterior
- külső hallójárat
  - v. jug. ext és v. jug. int.
- dobüreg és mastoid üreg
  - v. meningea media
  - fossa infratemporalis vénáiba

Nyirokelvezetés

- fülkagyló, külső hallójárat, dobhártya:
  - első-felső: preauricularis nyirokcsomó
  - hátsó-alsó: retromandibularis nyirokcsomó
- dobüreg, mastoidális üreg:
  - retropharyngealis és mély nyaki nyirokcsomók

Beidegzés

- dobhártya - elülső felszín: n. auriculotemporalis (V/3.)
  - hátsó felszín: ramus auricularis (X.)
- dobüreg,
mastoid üreg
  - n. auriculotemporalis (V/3.)
  - n. tympanicus Jacobsoni –
n. petrosus spf. minor (n.IX.)
  - n. vagus (X.)
  - sympathicus rostok *a. carotis int.* körüli fonatból